

<https://doi.org/10.17048/AM.2023.34>

<https://videotorium.hu/hu/recordings/51320>

Schmidtka Ildikó: Kutatási irányok feltérképezése a múzeumok és könyvtárak tudásmegosztó szerepéről

Schmidtka Ildikó

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola, doktorandusz

schmidtka.ildiko@gmail.com

Absztrakt: A közoktatási intézmények, ugyanúgy, mint a múzeumok és könyvtárak is, alapvetően tudásszervezetek, meghatározó szerepük van a tudástranszferben (gondoljunk akár explicit, akár tacit tudásra). A rendelkezésre álló hatalmas ismeretanyag birtokában a múzeumokban és könyvtárakban hatalmas kiaknázatlan potenciál rejlik ezek közoktatási felhasználását illetően, azonban ezek felhasználása a közoktatásban jelenleg csak korlátozottan valósul meg. Egy fontos cél lehet ezen a területen a múzeumok és könyvtárak tudásátadási szerepének erősítése, amelyben fontos szerepet kaphatnak a 21. századi digitális módszerek. Ebben az online digitális technológiák adta lehetőségek megalapozhatják és megerősíthetik az informális tanulási környezet szerepét és a közoktatás irányába történő alkalmazását egyaránt, hogy a közgyűjteményekben, a gyakorlat szempontjából lényeges ismeretanyag közoktatásba történő bevonása megtörténhessen. Egyben egy további fontos cél a múzeumokban és könyvtárakban eddig már eltérő módokon megvalósított szigetszerű megoldások integrálása és a közoktatás számára elérhetővé tétele a NAT figyelembevételével. Ezen cikk célja egyrészt, hogy az előzőkkel kapcsolatban bemutassa egy, a múzeumok és könyvtárak tudástranszfer szerepét támogató fejlesztés irányait, másrészt részletezze a tudástranszfer szerepüket vizsgáló kutatás kutatási irányainak, kutatási céljainak feltérképezését és a tervezett kutatás módszertanának részleteit. A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája nagymértékben hozzájárul a közoktatásba bevonható ismeretanyagok bővítéséhez, korszerű, digitális megoldások alkalmazásához, esetleges jó gyakorlatok feltérképezéséhez.

Kulcsszavak: közoktatás, múzeum, könyvtár, tudásmegosztás

RESEARCH PLANNING OF MUSEUMS' AND LIBRARIES' ROLES ABOUT THEIR KNOWLEDGE SHARING POTENTIAL

Abstract: The public educational institutions, such as museums and libraries, are basically knowledge banks. They play a main role in knowledge transfer (for ex. explicit and tacit knowledge). Museums and libraries have a big untapped potential, because they have huge knowledge material, but the public educational institutions don't use these knowledge materials completely. One goal in this area is strengthening the role of the museums and libraries' knowledge transfer with 21. century's digital methods. The potential usage of digital technology can base and strengthen the role of informal study environment and its application in public educational institutions. At the same time another goal is to integrate the island-like solutions furthermore, and make it available to public educational organizations. This article presents you a development about museums' and libraries' knowledge transfer role. The further target is to show you the research's main directions and details. The research largely contributes to the expansion of knowledge material's at public educational organizations, the usage of modern digital solutions, and mapping out great practises.

Keywords: Public education, Museum, Library, Knowledge sharing

Napjainkban a könyvtárak és múzeumok birtokában egyedülálló tudásanyag összpontosul. Ezen tudásanyag sokféleségét megtekinthetjük sokszínű gyűjteményeikben, de akár digitális platformjaik keretein belül is. A múzeumok és könyvtárak tudásanyaga a saját gyűjteményeiken, illetve a humán erőforrásaikon alapul, s ezen karbantartott ismeretanyag hozzáférhetővé tételére irányul a tudásmegosztásuk. Jelen cikkben bemutatásra kerül egy felmérés tervezete, amely a múzeumok és könyvtárak közoktatás irányába történő tudásmegosztására összpontosít.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2023

Ismertetésre kerül továbbá egy fejlesztés korai szakasza, amelyben a Dr Batthyány-Strattmann László Múzeum gyűjteményében megtalálható, a közoktatás számára implementálható digitális tartalom került kialakításra.

A múzeumok és könyvtárak elsősorban tudásszervezetek, tudásmegosztó szerepüket több szempont szerint tekinthetjük meg. Elsőként lényeges elkülönítenünk, hogy formális vagy informális tudásmegosztásról van-e szó. A formális tudásmegosztás iskolai jelleggel történik, amelyhez tantervi tervezettség kapcsolódik, követelményrendszerrel és ellenőrzéssel, értékeléssel, illetve visszajelzéssel. Informális esetben ezen elemek opcionálisak, jellemzően nincsenek jelen, illetve egyes paraméterek csak eseti jelleggel jelennek meg. A rendelkezésre álló források tekintetében beszélhetünk továbbá analóg, illetve digitális forrásokról, amelyek az intézmények rendelkezésére állnak. Harmadsorban pedig megkülönböztetjük a belső, illetve intézményi, vagy szervezeti tudásmegosztást, a szélesen értelmezett szakmai tudásmegosztást és a társadalmi tudásmegosztást, amelynek szerves részét képezik a könyvtárak olvasói, illetve a múzeumok közönsége is. Jelen korban a múzeumok és könyvtárak számára lényeges a mind jobban felgyorsuló digitális világhoz történő kapcsolódás, digitális gyűjteményi tartalmakon keresztül.

A The Network of European Museums Organization (2020) kutatásában 60 múzeum vett részt, Európa 15 országából. Válaszaik szerint a gyűjteményük 43,6%-a digitalizált formában is rendelkezésre áll, de tartalmaik kevesebb, mint 20%-a érhető el online. Az Országos Széchényi Könyvtár (2023) adatai alapján 2021-ben Magyarországon a 3890-ből 1114 könyvtár rendelkezett saját honlappal, s közülük 432 könyvtárnak volt saját, nyilvános digitalizált tartalma, online eléréssel. A múzeumok tekintetében az Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központ (2023) adatai alapján az 593 intézményből 346-nak van saját honlapja. Online elérhető tartalomra vonatkozó információk nem állnak rendelkezésre. Ennek ellenére jelenleg a múzeumok és könyvtárak esetében meglehetősen sok digitális anyag áll rendelkezésre. Ezen digitális anyagok az intézmények saját infrastruktúráján belül, online felületeiken, illetve különböző aggregátorok segítségével érhetőek el.

Az elmúlt évtizedekben jelentősen megváltozott a könyvtári szolgáltatások iránti igény, a könyvtárak oktatási tevékenységeinek tekintetében növekedés jelentkezik (Csik, 2021). Formális tudásmegosztásról jelenleg a Felsőoktatásban beszélhetünk, az alap és középfokú oktatási intézmények tekintetében jelen pillanatban informális tudásmegosztás valósul meg. A fenti információk alapján lényeges megvizsgálni, hogy hazánkban a múzeumok és könyvtárak tekintetében milyen mennyiségben van jelen digitális tartalom, s ezek mekkora része érhető el online formában is a közoktatás számára.

Az alábbiakban ismertetem a tervezett kutatás főbb lépéseit, amelyben fel kívánom térképezni a múzeumok és könyvtárak tudásmegosztó szerepét a közoktatást illetően. Kutatás részeként az alábbi kutatási kérdésekre keresem a választ: A közoktatási szereplők milyen mértékben vonják be a közoktatásba a közgyűjtemények digitális forrásait? Milyen mértékben ismertek a közoktatásban a közgyűjtemények digitális forrásai? Amennyiben rendelkezésre állna egy egységes felület a közgyűjtemények digitális forrásainak elérése végett, az hasznos volna-e a közoktatásban résztvevők tanulását/tanítását illetően? A kutatás során keresztmetszeti felmérések és elemzések kerülnek végrehajtásra. A kutatás keretein belül több keresztmetszeti felmérést lesz fogantató, amelyek primer információval szolgálnak majd. Szeretném vizsgálni a múzeumokat és könyvtárakat, mint digitális tartalom előállítókat és szolgáltatókat, különböző aggregátorokat, mint tartalom szolgáltatókat, illetve a múzeumok és könyvtárak stakeholder-ei közül a közoktatási szereplőket, mint tartalomfelhasználókat. Megkérdezésre kerül a pedagógus réteg, a kérdőív módszerét alkalmazva, és azon helyzetkép megjelenítése történik meg, hogy milyen tárgyak keretében, a tananyag mekkora részében támaszkodnak az említett múzeumi és könyvtári digitális forrásokra, illetőleg milyen igényeket fogalmaztak meg velük kapcsolatban. A felhasználói réteg szintén a kérdőív módszerét alkalmazva kerül elemzésre, hogy milyen infrastrukturális lehetőségeik vannak a múzeumok és könyvtárak digitális megoldásainak felhasználását illetően. A diákok részéről, szintén a kérdőív módszerét alkalmazva kerül feltárássra, hogy önállóan milyen mértékben támaszkodnak az említett digitális forrásokra a közoktatási tanulmányaik tekintetében, illetve ezzel kapcsolatban milyen további igények merülnek fel a részükről. A múzeumok és könyvtárak tekintetében, szintén a kérdőív módszerét alkalmazva meghatározásra kerül, hogy jelenleg milyen digitális forrásokkal rendelkeznek. Az alkalmazott digitális megoldásoknak egy speciális szoftver audittal történő elemzése fog megvalósulni, amely leginkább a tartalomra (Nemzeti Alaptantervhez történő illeszkedés), a funkcionálisra és az infrastrukturális feltételrendszerre fókuszál.

Falus (2003) szerint a tanulói sikerességet, az elsajátítást jelentősen befolyásolják a személyiségvonások, kognitív képességek, illetve a motiváció. Korunk nagymértékű technológiai fejlődése maga után vonja a múzeumi jelenlét és a tanulási szokások átrendeződését is. A kornak megfelelő technológia bevonása az oktatásba a motiváció növekedését vonhatja maga után. Benedek (2013) szerint a tanítási technikák esetében a tanár szerepe inkább

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2023

a megfelelő tanulási környezet megvalósítása, a tudás elsajátításának megszervezése. Szűts (2020) szerint a digitális pedagógia akkor „hatékony”, ha az infokommunikációs eszközöket és az online, digitális platformokat az oktatásban tudatosan, egy megtervezet folyamatban alkalmazzák, és azok megkönnyítik a pedagógia célok elérését. El-Hamamsy (2023) szerint lényeges, hogy az oktatásba bevont tartalmak fenntarthatók is legyenek, azaz a vélt hasznosságuk arányban álljon a költségeikkel és a használhatóságukkal. Ezen megfontolásokból kifolyólag lényeges elgondolkodni azon, hogy a múzeumok és könyvtárak milyen formában tudják támogatni a közoktatási szereplőket digitális tartalmakkal.

Az Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központ (2023) adatai alapján Magyarországon jelenleg 933 múzeum, gyűjtemény és kiállítóhely található. Ezekben belül az egyik területi múzeum a Dr Batthyány-Strattmann László Múzeum Körmenten, amely saját honlappal és digitális múzeumpedagógiai anyagokkal is rendelkezik. A Múzeum méreteit szemlélteti, hogy 11 fő alkalmazottal, 4 állandó és számos időszakos kiállítással rendelkezik. Egyik időszakos kiállításuk 2022-ben a Batthyány Uradalmak című kiállítás volt, mely a kisbéri Kiskastélyban volt megtekinthető Batthyány-Schmidt Margit és Móricz Péter megnyitóját követően. Ezen kiállítás összegzi a Batthyány család történetét, illetve uradalmi rendszerének elhelyezkedését a történelmi Magyarország területén.

Ringert (2022) szerint a múzeumok részéről a digitális térben történő nyitás felkelti az érdeklődést a potenciális látogatókban. Fontossá vált, hogy ezen értékes anyag a 21. század kihívásainak megfelelően, digitális formában is rendelkezésre álljon a téma iránt érdeklődők, illetve lehetőség szerint a közoktatás részére. Prieara (2020) szerint a digitális eszközök egyik legnagyobb előnye az, hogy térbeli és időbeli korlátozás nélkül folyamatosan elérhető. Ha a pedagógusok úgy döntenek, hogy kinyitják a tanteremüket a digitális térben, hirtelen addig elképzelhetetlen lehetőségek tárháza válik elérhetővé számukra.

Ezen ismeretek birtokában a múzeumi kiállítási anyag és a Nemzeti Alaptanterv alapos elemzését követően, digitális tartalomfejlesztő eszközzel előállításra került egy múzeumpedagógiai anyag 5. évfolyamos, általános iskolai tanulók számára. Fontos szempont volt a múzeumi szakmai anyagok olyan mérvű adaptációja, mely egy 5. évfolyamos tanuló számára érthető, könnyen befogadható, figyelemfelkeltő, mai kor igényeinek leginkább megfelelő legyen. A kiállítási tartalom sajátosságait figyelembe véve a történelem tantárgy keretei közé volt lehetséges beilleszteni ezen kiállítási tudásanyagot. Az digitális múzeumpedagógiai anyag elkészítése során a Dr Batthyány-Strattmann László Múzeum saját kiállítási és múzeumi anyagai az 5.évfolyam részére, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet által publikált 5.évfolyamos történelem tankönyv, illetve egyéb kapcsolódó szakmai anyagok kerültek felhasználásra. A digitális anyagban a tudástransfer kapcsán nagy hangsúly került az ismeretanyag könnyű elsajátíthatóságára. A múzeumszakmai anyagok mellett játékos feladatok is rendelkezésre állnak, mint például különbségkereső játék az első Batthyány címerrel kapcsolatban. Ebben a gyerekeknek két, egymástól kis mértékben eltérő címerben kell megkeresni az elrejtett különbségeket. Ezen digitális múzeumpedagógiai anyagot a közoktatási szereplők a körmentdi múzeum honlapján keresztül érhetik el. A múzeum honlapján elérhető további digitális tartalmak első évfolyamos tanulók számára is. Ezek közé tartozik egy vonalvezető játék, amelynek keretein belül a kastélyparkban lakó állatoknak nyújthatnak segítséget a gyerekek, hogy minél könnyebben hazataláljanak. Elkészült továbbá a Batthyány-Strattmann kastély színezője is, aminek segítségével a kisgyermekek saját képzeletük szerint tehetik szemléletessé a Batthyány család egykori otthonát.

A jövőben további digitális múzeumpedagógiai anyagok elkészítésére fog sor kerülni. Tervek között szerepel a szintén a Batthyány uradalmak kiállítás, 10. évfolyamos diákoknak szánt, szintén digitális múzeumpedagógiai anyag elkészítése, illetve egy QR-kóddal rendelkező kincskereső játék létrehozása is. Elkészül továbbá egy olyan aggregátor, amely a közoktatás számára, a saját szempontrendszer szerint összegyűjti a fellelhető múzeumi és könyvtári digitális tartalmak linkjeit, amely a digitális tartalmak megfelelő metaadatokkal történő ellátását követően a közoktatási szereplők részére is egyszerű kereshetőséget biztosít. A metaadatok illeszkedni fognak a Nemzeti Alaptantervben meghatározott ismeretekhez és készségekhez, ezáltal lehetőséget biztosítva a definiált kereshetőség megvalósítására.

Jelenleg több múzeum is rendelkezik digitális tartalommal, amely a közoktatás számára elérhető és felhasználható lenne, de elérési ismeretek hiányának, illetve kereshetőségi korlátoknak köszönhetően ezek felhasználása csak részben valósulhat meg. Reményeim szerint ezen problémára megoldásához hathatós segítséget nyújt az itt felvázolt kutatás, illetve fejlesztés és annak eredményei. A körmentdi Dr Batthyány-Strattmann László Múzeum részére elkészült digitális múzeumpedagógiai anyag bővítése fog megtörténni a továbbiakban. A múzeum infrastrukturális lehetőségeihez mérten nyílik lehetőség a jövőben digitális múzeumpedagógiai tartalom előállítására.

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM
INFORMATIKA KAR • DIGITÁLIS TECHNOLÓGIA INTÉZET
AGRIA MÉDIA KONFERENCIA 2023

Jelenleg a világon többek között a The British Museum rendelkezik a körmendihez hasonló digitális múzeumpedagógiai anyaggal. A múzeum honlapján pozitív visszajelzések olvashatók az ehhez hasonló digitális tartalmakkal kapcsolatban, remélhetőleg az eddig Körmenden elkészített, és ezután elkészítendő digitális múzeumpedagógiai anyagok hasonló fogadtatásban részesülnek majd. Minthogy ezen digitális tartalmak fejlesztése most kezdődött, illetve egy részük most valósult meg, a készítők bizakodva tekintenek ezek közoktatási felhasználását illetően.

Köszönet a Dr Batthyány-Strattmann László Múzeum intézményegység vezetőjének, Móricz Péternek és a múzeum minden munkatársának a digitális múzeumpedagógiai anyag előállításában történő részvételért.

Irodalomjegyzék

Benedek A. szerk. (2013). Digitális pedagógia 2.0, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar és a Typotex Elektronikus Kiadó Kft.

Csík T. (2021). A könyvtárak az új digitális világban, DOI: 10.31915/NWS.2021.3.

El-Hamamsy, L et al (2023). Modelling the sustainability of a primary school digital education curricular reform and professional development program, DOI: 10.1007/s10639-023-11653-4

Falus, I. szerk. (2003). Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanulásához. Nemzeti Tankönyvkiadó

Prievara, T. et al (2020). Digitális pedagógia a közoktatásban, Eszterházy Károly Egyetem, ISBN 978-615-6257-00-0

Ringert, Cs. (2022). A digitális múzeumpedagógia modellje, DOI: 10.14232/kapocs.2022.1.92-112

Szűts, Z. (2020). A digitális pedagógia jelenségei és megnyilvánulási formái, *Új Pedagógiai Szemle* 2020/5-6.

Országos Muzeológiai Módszertani és Információs Központ, elérés: 2023.11.26. <https://muzeumstat.hu/hu/connection>, <https://muzeumstat.hu/hu/summary?state%5Bdatagroup%5D=informatics>

Kisbér városi honlap elérés: 2023.11.26. <https://kisbermost.hu/event/batthyany-uradalmak-magyarorszagon-kiallitas-kisberen/>

Dr Batthyány-Strattmann László Múzeum honlapja, elérés: 2023.11.27. <https://muzeumkormend.hu/>

The British Museum honlapja, elérés: 2023.11.27. <https://www.britishmuseum.org/learn/schools>

Országos Széchényi Könyvtár statisztikai adatbázisa, elérés 2023.07.31. <https://ki.oszk.hu/statisztikai-adatbazis>

The Network of European Museums Organization (2020). Final report Digitisation and IPR in European Museums, elérés: 2023.11.27. https://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/Publications/NEMO_Final_Report_Digitisation_and_IPR_in_European_Museums_WG_07.2020.pdf

European Commission (2018). Digital Education Action Plan, elérés: 2023.11.29. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0022&from=EN>